

ՕՐԱԳԻՐ ՉԻՒՌՆԵՐԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱՅԻ ԷՒՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՉԻՒՌՆԵՐԱՅ ԸՆԳՈՒԹ 22 ՕԴՈՍՈՍ 1864

ԹԻՒ 734

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՉԻՒՌՆԵՐԱՅ 22 ՕԴՈՍՈՍ

Սօսերս Գաղղոյ և Իտալոյ կառավարութեանց մէջ թղթակցութիւնները շատցան և բարեկամական յարաբերութիւնները ևս առաւել հաստատուելու վերայ են : Իտալոյ քաղաքական երևելի պաշտօնաւորք անձամբ տեսնուեցան Վարուէտի կայսեր հետ Փարիզի մէջ և ի վիճի : Բաց յայտնաւէ : Վիքթոր-Լամարտէլ թագաւորին թագաժողովոյ որդին բարձրագոյն Հիմնութիւն իշխանը մօտեցաւ Փարիզ պիտի երթայ յայցելութիւն գաղղիացոց կայսեր : Բայտ հասարակաց կարծեաց, այս ստեպ թղթակցութեանց և խորհրդակցութեանց նպատակը հոսմէական խնդրոյն կարգադրութիւնն է :

Քանի որ համաձայնութիւնը և մտերմ գաղղիացիութիւնը կը զօրանայ Վաղղոյ և Գաղղոյ մէջ, Իտալոյ կառավարութիւնը կը քաջալուի և կ'երախտայ, յուսալով թէ յիշեալ երկու մեծ տէրութեանց գործակցութեամբ վերջապէս օրինաւոր կարգադրութիւն մի պիտի տրուի հոսմէական խնդրոյն :

Հոսմէն գրուած վերջին նամակները կը ծանուցանեն թէ յիշեալ մայրաքաղաքին Գաղղոյ և Վատրիոյ դեսպանները երկար խորհրդակցութիւն մի ըրեր են Վարուէտի նախորդ թագաւոր Ֆրանչիսկոս Երկրորդին հետ : որուն համար Իտալոյ լրագիրները կը սեն թէ շուտով պիտի մկնի Իտալիայէն :

Տանիմարքի և Գերմանիոյ երկու մեծ տէրութեանց մէջ հաշտութիւնը լընցու կատարելապէս : Բրուսիան և Վատրիան իրեն յաղթողը, ընդարձակապէս ի գործ դրին հզօրացուին իրաւունքը : որուն ղոհ եղաւ Տանիմարքը : Բայց եթէ Քրիսթիանոս թագաւորը ի սկզբան խոհեմութիւն բանեցնելով օտարին օյնութեանը շատ չվտաճանայր, տնտաբակցոյ այս օրուան օրն այսպիսի սաստիկ փնտններ պիտի չկրէր :

Ըստ ամենայնի ընդհանրապէս չկարծուիր թէ յիշեալ երկու մեծ տէրութիւնները կարող պիտի ըլլան խաղաղութեամբ վայելելու իրենց յաղթութեան անիրաւ պտուղները : Վանդի արդէն նախանձը կը զօրանայ, կը սեն : Բրուսիոյ և Վատրիոյ մէջ թղթակցութեանց մէջ, որոցմէ իւրաքանչիւրը կուզէ իւր քաղաքական ազդեցութեամբը տիրել բոլոր Գերմանիոյ վերայ : այնինչ գերմանական երկրորդ կարգի տէրութիւնները ամենը մէկտեղ կուզեն դէմ դնել այսպիսի ազդեցութեան մի զօրանալուն : Այս ներքին երկպառակութիւնը, որ ըստ երեւմանց, օր ըստ օրէ պիտի զօրանայ գուցէ համազգային պատերազմի մը պատճառ ըլլալով, Գերմանիոյ բարձրութեանը և յառաջադիմութեանը ծանր փնտններ հառցնէ :

Շուէդի ջրանցքին տիեզերական ընկերութեան և Եղիպտոսի փոխարքային մէջ պատահած վէճը լընցու բարձրագոյն միջնորդութեամբ օգոտափառ լայաբուն կայսեր, որուն արգելադրութիւնը յառաջ նուաճ էր այս գործը ի կողմանէ փաշային :

Ըստ կայսերական որոշման, Շուէդի ընկերութիւնը թող պիտի տայ ջրանցքին երկու կողմը եղած ընդարձակ երկիրները, զորս Եղիպտոսի կառավարութիւնը դաշնադրութեամբ շնորհած էր անոր : նմանապէս յիշեալ ընկերութիւնը պիտի հրաժարի 30 հազարի չափ տեղացի գործաւոր պահանջելու իւր իրաւունքէն, զորս Եղիպտոսի կառավարութիւնը պայմանադրութեամբ յանձնառու եղած էր գտնելու և տալու : դարձեալ Շուէդի տիեզերական ընկերութիւնը՝ որ նոր շինուած անուշ ջրոյն անցքին տէրն է, Եղիպտոսի կառավարութեանը պիտի թողու նոյն ջրանցքը, նմանապէս պիտի հրաժարի անոր վերայ նաւարկութեան իրաւունքէն և այլն :

Ի փոխարէն այս ամեն իրաւանց՝ որոցմէ կը հրաժարի Շուէդի ջրանցքին ընկերութիւնը, Եղիպտոսի փոխարքայն 84 միլիոն ֆրանք պիտի վճարէ յիշեալ ընկերութեանը ի միջոցի 16 ամաց :

Ըստ վէճը վերջապէս այս կերպիւ վախճան մի ընդունելով, Շուէդի ջրանցքին աշխատութիւնը մեծ գործունէութեամբ յառաջ պիտի երթայ և 1867 ին կատարելապէս պիտի լընցու :

Իռլանտայի Պէլճիասթ քաղաքը մեծ անկարգութիւններ պատահեցան : Խռովարարները դէմ դրին ստիկանութեան զօրացը և այս պատճառաւ արիւնահեղութիւններ եղան, քանի մը հոգի սպանուեցան և շատ մարդիկ ծանր վիրաւորուելով հիւանդանոցները յուղարկուեցան : Պէլճիասթի բերդապահ զինուորացի թիւը տեղացի և հետզհետէ օգնական զօրք կուգան հասարակաց բարեկարգութիւնը և անոր գործութիւնը ապահովցնելու համար :

Բարլամէնթին զոցուելէն ի վեր քաղաքական մեծ և փոքրիկ պաշտօնատարները զեղբըր դացած ըլլալով, քաղաքականութիւնը առայժմ հանգարտութեան մէջ կը պնտնուի :

Իռլանտայ օգոտափառ Միլիթանթը կայսրը ցանկալով մշտնջենաւրել կովկասեան ժողովրդոց վերայ իւր զօրաբանակին ըրած յաղթութեանց յիշատակը և վարձատրել այս պատերազմին մասնակից եղող զինուորականները : հրաման տուաւ յատուկ շքանշան մի շինուելու, որ պիտի բաժնուի յիշեալ զինուորական պաշտօնատարաց և զինուորացի :

Վալիկոյի Միլիթանթը Վալիկոյ մէջ պատերազմը ամենայն սաստիկութեամբ կը շարունակուի, և յաղթութիւնը ու յաջողութիւնը երբեմն Հիւսիսայնոց ջանքը կը պսակէ ու երբեմն Հարաւայնոց քաջալերութիւն կուտայ : այսու ամենայնի որոշիչ ճակատամարտութիւն մի եղած չունի : Սակայն Հարաւայնոց զօրաւոր ընդդիմութիւնը և քաջասրտութիւնը տեսնելով, անոնց յաղթելու անկալութիւնը օր ըստ օրէ կը տկարանայ Հիւսիսային Միլիթանթը Վալիկոյ մէջ, և ընդհակառակն հաշտութեան գաղափարները տարածուելու և յառաջադիմելու վերայ են :

ՔԱՂԱՔԱՅԻ ԷՒՆԳԵՐՈՐԴ

ՅԱՆՎԱՆՈՒԹԵԱՆ

Հիմնադրաց Հայոց եկեղեցւոյն, Եղիպտոսոյն, կաթողիկոսաց, թագաւորաց, իշխանաց, մատենադրոց, Թարգմանչաց և այլն, հանդիս ժամանակագրութեամբ

Համառօտեալ ի Միքայել Զախարայ Սալլաքեանց արքեպիսկոպոսէ, ի գիտնական հեղինակի Կատանդիսկոպոսեցոյ : (1)

ՀԱՅՈՑ ԵՒՆԳԵՐՈՐԴ ԷՒՆԳԵՐՈՐԴ

Յամի Տեառն
50 Յիսուս Քրիստոս որդին Աստուծոյ
50 Թովմա Առաքեալ
52 Թաղէս Առաքեալ
55 Սիմոն կանանոցի Առաքեալ
52 Եղիշէ աշակերտ
60 Ստաթէս աշակերտ
63 Բարդուղիմէոս առաքեալ
66 Յովաթ թագէտ կամ Ղէզոս առաքեալ :

Եղիպտոս :

55 Ս. Ղէզէ յիշխանայ
40 Չաքարայ յԱրտաշ
41 Թէոփիլոս ի կեսարիայ
67 Կուսմի ի սիւնիս

(1) Այս պատուական տղիատասիրութիւնը, որ միւնչեւ ցայսօր ի լոյս ընծայուած չէ, Կալիքարային ընկալար ի նրատարակութիւն, շնորհիւ գերապատիւ պագաւսէր Բարեկամի միոյ :

90 Բարեկամ ի սիւնիս
110 Բարսուկայ յԱրտաշ
160 Չովիկոս ի կողման Հայոց
210 Աղէքսանդր ի կեսարիայ
251 Փիլիպպոս ի կեսարիայ
255 Ա. Կալիկոս ի Տիգրանակերտ
254 Ս. Զրուստան ի մեծն Հայ
260 Ս. Բարդուղիտ ի Միջագետ
272 Ս. Զէնէոս ի կեսարիայ
285 Ս. Եւանգելիս ի Ս. Երատիայ
290 Վ. Եւստիոս ի Ս. Երատիայ
292 Ղ. Եւստիոս ի կեսարիայ :

Կարողիկոս :

502 Գրիգոր առաջին Լուսաւորիչ
552 Արիստակէս առաջին
559 Վրթանէս Գրիգորեան
556 Յուսէփ Վրթանէսեան
562 Փառնեքոսէ յԱրտաշ

Պատրիարք և Կարողիկոս :

364 Ներսէս առաջին մեծ պարթև
384 Շահակ Մանազկերտցի
386 Զաէն Մանազկերտցի
387 Սապուրակէս Հարապի
390 Սահակ առաջին մեծ պարթև
441 Յովսէփ առաջին Սիւնեցի
452 Միլիտէ Մանազկերտցի
457 Մովսէս առաջին Մանազկերտցի
465 Գրիգոր Սրաշէղացի
475 Քրիստափոր առաջին արծրունի :

480 Յովսէփ առաջին Մանազկերտցի
487 Բարդէս Սիւնեցի
492 Սամուէլ արծրունեցի
502 Մովսէս պարթևացի
510 Սահակ երկրորդ ուղիւնեցի
515 Քրիստափոր երկրորդ քաղաքապետացի
521 Ղ. Եւստիոս Եղիպտոսեցի
524 Ներսէս երկրորդ աշտարակեցի
533 Յովսէփ երկրորդ սիւնեցի
555 Մովսէս երկրորդ Եղիպտոսեցի
594 Ս. Եւստիոս առաջին արքեպիսկոպոսեցի
600 Յովսէփ երկրորդ
617 Կոստանտնուպոլսեցի
625 Քրիստափոր երկրորդ ապաշտարակեցի
628 Եղի կամ Եղիպտոս, Եղիպտոսեցի
640 Ներսէս երկրորդ շինող
661 Ս. Եւստիոս արքեպիսկոպոսեցի
667 Իսապիլ Վանազկեցի
674 Սահակ երկրորդ յԱրտաշ
705 Եղիպտոս արծրունեցի
718 Յովսէփ չորրորդ օմնեցի
728 Գրիգոր առաջին արապոսեցի
741 Տրդատ առաջին վանանդեցի
764 Տրդատ երկրորդ զանաւորեցի
767 Սիմոն բանտեցի
775 Եւստիոս Եղիպտոսեցի
788 Ստեփանոս առաջին դունեցի
790 Յովսէփ դունեցի, վեյ ալիս
791 Սողոմոն զառնեցի
792 Գրիգոր առաջին հոյս սրբուկ
795 Յովսէփ երկրորդ կարծիկ :

ճակի մէջ պահելու զանոնք : Ի փոխարէն իւր բազմաթիւ աշխատութեանցը կը պահանջէ իր թոյլ տրուի իրեն՝ իւրաքանչիւր տան վերայ չափաւոր հարկ մը դնել և քանի մը տարի նոյն հարկը առնուլ :

Այս առաջարկութիւնը, որ նախագիւծ ընդհանուր կառավարիչ Վապուշի փաշային եղած էր յիշեալ անդղական ընդհանուր կողմանէ, անցեալները լայնի ժողովոյն անջնգ քննարկումէ վերջոյ ընդունուեցաւ : Հիշեալ ժողովը մեծ սիրով ընդունեցաւ այս առաջարկութիւնը և իւրաքանչիւր տարի գործակցութիւնը խոստացաւ այսպիսի պիտանի ձեռնարկութեան մը, որ քաղաքիս պայծառութեանը և բնակչաց հանգստութեանը ու առողջութեանը մեծապէս օգտակար պիտի ըլլայ :

Սիրելի է մեզ յուշել, թէ այս խնդրոյն անջնգ քննարկումներ պիտի չըլլեն և անյապաղ պիտի սկսի անոր գործադրութիւնը ի գոհունակութիւն բոլոր բնակչաց քաղաքիս :

ԼՂԳԼՅԻՆ

Երկրագլուխը լրագրոյն 23 թուոյն մէջ հետեւեալ անդղական բարեփոխութիւնը կը կարգադրէ :

«Լեւել քաղաքի պաշտօնատեղեւան մէջ և հիւանդոց թանկատուն հաստատութեան և անդղականութեան ամբիշ միւլիտարութիւն վայելելու, աւելի քաղաքը և վայելուէն, այնպիսի հազարաւոր տարրեր թանկ յիշատակ ոչ միայն կրօնական երկնաշէնութեան անջնգ պահպանելու, այլև ի յոր ներքին և հանդիմանալ սիրտոյ արձանագրել ի փառս Աստուծոյն և ի խրատոյս ըստ :»

«Մեծապատիւ, մեծատուն և Մանչեսթրի ամենա հին և յոյժ անուանի վաճառական Մանուկ աղայի խաբանման, զոր Աստուած, ըստ իւր առատ և զուարթ սրտին, ճոխութեամբ, զարմօք և զուարթ վարձատրելու, նոյնպէս մեծարգոյ անցնուած և առատաձեռն ընչան սղայն Հարկոյն որ, ինչպէս յայտնի է, Պօլսեցի մեծատուն և հարկահաւաք մահտեսի Արթուր Գրայի անդղական որդին է և հանձնարել վաճառական ի Մանչեսթր, մեր հիւանդութիւնը և կրած վիշտերն տեսնելով, հանձնար մարդասիրտաբար ոչ միայն այցելութեամբ և յուսադրական բանիւր զմեզ տօնիլ, այլև հանձնար մեր Բարձրագոյն ճանապարհորդութեան և այլ ծախքն յանձն առնուլ և հոգալ մինչև որ կատարեալ առողջութիւնը գտնեմք :

«Այսպիսի առաջարկութիւններ, մանաւանդ մեր նիւթապաշտ դարուն մէջ, որ գեղին մետաղն շատերու սրտին մէջ անստիճանօրէն կը տարւի, և աղանձ ոսկեմոնէրէն երկրպագութիւն կը դնեն, զովութեան կարօտ

չեն բնաւ, բայց ի Փրկչի երանութիւններէն . Օտար էի և ժողովեցիք զիս . Հիւանդ էի և տեսիք զիս, և բայց ի մեր երանմանքէն չնորհալովութիւնն, որ սուրբ պարտաւորութիւն կ'առնարեմք Տայմի երկրքէն մինչև Գանգէսի եզերքն և Նեղոսի ափերն մինչև Նիլոսի ափերն քարոզել զայն ի լուր ամեն ազգայնեան և օրհնել մեր բարեբաղոյ, անոնց բնասանոց և ժառանգաց կեանքն : Ինչպէս ի կենդանոցն որք շատութիւն յաջողութիւն և ննջեցեացն՝ երանութեան հանգիստ ընդ արդարոյն Արթուր Գրայի, Վապուշի, Յակոբոյ, Բորոյն Լուսաւորչի և Պարթեւին խոստացայ :

«Մանաւոր բոլորքէ (որք ստուգութեան կարօտ են) կիմանամք թէ Չեքքեղայի երկրին մէջ 36,000 Հայ ընտանիք գտնուել են, որք իրենց քրիստոնէոյ ըլլալին երեսներն խաչ հանելով Ռուսաց զօրաց ի մացուցել են : Անոնց մէկ մասն 1838 թուին, 800 ընտանիքի չափ կ'սկսեցին ելան և Ստամբուլի մօտ Երմալի քաղաքն հիմնեցին ընդ հովանաւորութեամբ Չաք զօրավարին, ասոր մէք ակառաքան եմք և իրեւ այնպէս ամենեւեւ կ'հաղորդեմք : Գիտեմք ալ նաեւ, ելողներու պատմութեան թէ Չեքքեղայ խորին և անմաշտելի դաւաճանքն կային բաւական ազդայիններ, որք առանց եկեղեցւոյ և եկեղեցակոյն՝ առանց քրիստոնէական պաշտամանի հոգի և կիսնան, իրենք իրենց կամուսնան, իրենց ննջեցեալներն կ'մաղէն և այլն, և եթէ 10-15 տարին մի անգամ քահանայ և վարդապետ հանգիստի, ամուսնական զուգարարութիւններն կ'սրբազորէ, մեծ լոյ կ'արդն կիսատարէ և կենդանիներն կ'խոստովանեցուն և կ'հաղորդէ :

«Չեքքեղայի մէկ գաւառ յառաջ, գրեթէ չնշաւած և անտարբեր ժողովուրդ էին . հոն տեղի Հայերն, որոց մեծ մասն խոլմէն առնալով համար գնացած կերէին : Եկեղեցի և հովիւ ունեւանին կ'հաւատան . այլ երբ մահմետականութիւնն հոն տարածուեցաւ և Ռուսաց պատերազմն սաստկացաւ, այնուհետեւ Բրիտանացի հովիւաց մուսթաալ հոն արգիւռեցաւ, որք իրեւ Ռուսաց լրտես՝ անխնայ բանտի և մահուան կ'առաքարտուէին : Այս է բուն պատճառն, ըստ որոյ մեր ազգայիններն այնչափ երկար ժամանակ կրօնական դժմոխարակութեան և միջթարութեան զուրկ չմնացին»

Անցեալ շաբթու ճափ կղզւոյ Պաղատի քաղաքէն հետեւեալ նամակը ընկալաք :

Բթմալիա, 1864 Յունիս 22

Յարգոյ խմբագիր Արշալուստ Սարաւեան
Խնդրեմք առաքել նոյնա գործակալ թղթոյ միւր զին :

392	Վառճ Դաւուդ	21
445	Դաւուդ Գալաթի	5
422	Արտաշիր	6
408	Զննումի Արշակունի թաղաւորութեան Հայոց :	
Հայ իշխանք, պատրիկք եւ այլք :		
428	Վահան առաջին ամատունի և Վաղարշ առաջին մամիկոնեան	49
442	Վասակ Սեւի	40
481	Սահակ առաջին Բագրատունի	4
485	Վահան երկրորդ մամիկոնեան	26
514	Վարդ մամիկոնեան	4
518	Մամէք Գեղունի	30
574	Վարդան երկրորդ փոքր	7
592	Սմբատ առաջին Բագրատունի	8
601	Գաւթի սահառունի	24
625	Վարազ տրոյ՝ Բագրատունի	7
632	Գաւթի վերստին	4
636	Թէոդորոս Ոչտունի	48
644	Սմբատ երկրորդ Բագրատունի	40
654	Համազասպ Մամիկոնեան	5
659	Գրիգոր մամիկոնեան	24
685	Աշոտ առաջին Բագրատունի	5
690	Ներսէս կամարական	5
695	Սմբատ երրորդ Բագրատունի	9
743	Աշոտ երկրորդ	45
760	Սահակ երկրորդ Բագրատունի	40
835	Բագրատոն Բագրատունի	44

(Պիտի շարունակուի :)

Լոյ ի Հայ ժողովուրդէն քաղաքիս առնորին Վահան Սարգսիսապար կաթողիկոսն ամենայն Հայոց տէր Մամիկոն յիշմամբ իւր երկու ամեք յառաջ թուագրեալ ի 40 Սկսեցեալ 1862, զոր ըստ յանկութեան մարտիկայ տատ, խնդրեմք հանձնել սիրով հրատարակել յիշմամբ իւր պատմական լրագրի ձեւոյ, զոչ եղիցուք :

Թիպէտե անցեալի միջնորդաւ առաքեցաւ թուղթն այն, զորոյ ամբողջ ժամանակն ի սպաս Վահան Սարգսի չէ մարտի մեզ երկնեւ : Այլ քանի տակաւին շարժանապար պատմականայ նորին, ոչ անպա վիշտ եղև ժողովուրդն աստ, և զարմացումն մեծ ընդ այն պիտի անտեղիկ անուշադրութիւն ամենամեծարեալ Հայրապետին մարտ : Սմին լրի ըղձար է մեզ իրազեկ լինել պատմական, իցէ՞ թերեւ համարեմք մեք յայտ հիշատար կուլման աշխարհի, արտաքոյ Հոգեւորական կան խնամոյն, զորմէ տեղեկ լինել ի ժամու չէ անպատեհ մեզ զոչ հետազոտ :

Մանաք յարգանք և սոյն,

Ա . Պ . Աղանուր

Գ . Ե . Կապար

Գրիգոր Նահապետեան

Հոգաբարձուր Ս . Յով . Եկեղեցւոյս :

Այս նամակին մէջ յիշուած գրութիւնը՝ յանուն վեհափայլ սրբազնապետ կաթողիկոսին, ձեռք բերին հասաւ, բայց անոր հրատարակութիւնը հարկ եղաւ մեզ զանց ընել . ըստորում այն կ'ընթերցուի այնպիսի առաջարկութիւններ և այնպիսի խօսք կը պարունակեն, որ օսմանեան տեղութեան քաղաքականութեանը կերպիւ մը կը զգուշանայ :

Այսու անմայնի սիրելի է մեզ հաւատալ, թէ առաջադրու նամակին հրատարակութիւնը մի և նոյն ազդեցութիւնը պիտի ունենայ, զոր Պաղատի թղթի մեք ընդնայ բանեմք ժողովուրդը կը սպասէր ի հրատարակութեան գրութեանն, որ ըստ ժամանակին յուզարկուած է առ սրբազնապետ կաթողիկոսն մեր ի սուրբ իշմամբ :

Իզմիրի Հայ քահանայից դասը հետեւեալ նամակը յուղարկած է մեզ : զոր առաջիկայ թերթին մէջ բազում սիրով կը հրատարակեմք հանգեմ վկայութեամբ, թէ անոր մէջ սրբունակեալ ամեն խօսքերը հաստատուեմ ճշմարտութիւններն են :

Մեծարգոյ խմբագիր :

Անցեալից կ'ոտանդնուպարայ մէկ երկու հանդէսներու մէջ յաւոր սրտի կարգայնի նախատական քանի մը խօսքեր ընդգրկմ Չիլիճեան արձանագատու տէր Յովհաննէս քահանային քաղաքիս :

Թիպէտե իշխալ աթոռակալ քահանայն ըստ ամենայն մասին կ'արեւելու և Աստուածահաճոյ ընթացքը ամենուն յայտնի ըլլալով կ'ընայինք արհամարհական լուր թուելու անցնել նոյն թշնամական խօսքերուն վրայ, որք իւր ընդարձակ անհիմն գրադարարութիւններն են, այսու ամենայն ուղիւ հաւատաւոր թէ տէր Յովհաննէս քահանայն անցնել է քահանայական դասուն, մեր ստորագրեալքս որ Իզմիրի քահանայական դասուն անդամներն են, պարտք կը համարեմք մեզ բացարձակապէս հերքելու նոյն խօսքը, և կը յայտնեմք հրապարակաւ թէ արժանապատիւ Չիլիճեան տէր Յովհաննէս քահանայն սխալի և պատուելի է ոչ միայն մեր քահանայական դասուն տուել, այլև քաղաքիս Հայ ժողովուրդեան համակրութիւնը և համարումը ստացած է ի վերջոյ անտի :

Մեծարգոյ խմբագիր, բարեհաճեցէք ներկայ փոքրիկ նամակիս անկիւն մը շնորհէ ձեր պատմական օրագրին մէջ ի սէր ճշմարտութեան :

Մանաք աղօթարար ձեր :

(Կրնեսեիմ ստորագրութիւնները :)

Տաճկաց յոռաջիկայ 1281 թուականի օրացոյցին մէջ կը կարդանք թէ Վ . Պօլսոյ մէջ բայ ի տաճիկներէ, ուրիշ հպատակ ազգաց ունեցած դպրոցներուն թիւը 172ի կը հասնի եղեր հետեւեալ կերպիւ :

77 դպրոց Յունաց

30 " Հայոց

44 " Հրեանց

8 " Քաթոլիկ Հայոց

8 " Քաթոլիկներու

5 " Բողոքականաց

Մասի լրագրիւր, որուն 652 թուին քաղեցեմք այս տեղեկութիւնները, կը յաւելու թէ, «Եթէ այս

Եթե դպրատանց թուղյն նկատումամբ հրեաներէն
եւ մեալուն համար՝ արժան է աւանդ կարգալ մեր
ազգին, կրնամք նաեւ երանել զնա՝ որ բազմաթիւ
լրագրութիւններ և ուսումնասիրական հանդէսներ
ունի. որոնք ազգի մը լուսաւորութեան և բարե-
կրթութեան ապացոյցներ են, և հրեաները հաշիւ-
թէ մէկ լրագիր ունին՝ ՚ի Կոստանդնուպօլիս, և այն
ալ քիչ ժամանակէ ՚ի վեր :

Հանգույցելոյն յուղարկաւորո թեան տխուր հանգիստ
 էրէկ արժանաւոր փառօք կատարեցաւ :

— Ըմադոյ 14ին , սուրբ Երոստաղէմի Պատրիարք
ընտրութեանը համար ազդային ընդհանուր ժողո
ղովարութեցաւ Պալատիոյ սուրբ Լուսաւորիչ եկե
ղեցին . ուր 'ի ներկայութեան 80 երեսփոխանա
զազանի քուէարկութիւն ըլլալով՝ դերապատիւ տէ
Լսայի վարդապետը քուէից բացարձակ առաւելու
թիւնը , այսինքն 48 քուէ ստացաւ : Ուսանորդ ա
միջապէս սուրբ Երոստաղէմայ աթոռոյն Պատրիա
հրատարակուեցաւ : Ըյս ընտրութեան տեղեկագիր
նոյն նիստին մէջ շուտով դրուելով Բարձրագոյն
Պետեր յուղարկեցաւ վաւերանալու համար :

—Այժմ էրի Գաղղիոյ զեռական Ս.Միլոս առ Դիյուլո զե-
րականը՝ Սոմիտիէն շողկարծ ֆուկաթով հասաւ Խզ-
մ'ը, որ 5—6 օր մնալէ ետեւ, երեքշաբթի երեկոյն ի
Սկստէիքի բնիկութեան շողենաւով վերազարծաւ :

Պարոնայք Իբար Ֆրեռ, դեղավաճառները կըծա-
նուցանեն հասարակութեան քէ, Երոպայի եւ Ամե-
րիկայի գլխաւոր գործատանց հետ ղաշնադրութիւն-
ներ եւ պայմանագրութիւններ ըրած ըլլալով, յետ այ-
սորիկ իրենց քով միշտ պատրաստ պիտի գտնուի-

ᐃᑦᓴᕈᕋᒃ ᐅᑦᓴᕈᕋᒃ ᐱᑦᓴᕈᕋᒃ ᐱᑦᓴᕈᕋᒃ

Այդ շահի Թախտի Հռոմէի :

ՂԻՐԱՆՍ ԹԵ՛ ԴԱՐՈՎԱԳՅՈՒՆ ԴՈՒՅՑ ԳՈՒՆՆ ԿՐՈՄԱՆԿՐՈՒԹՅԱՆՆԵՐԸ
Ժամանակ մը տեւեղէ ետեւ, նոր գիւտեր անոնց տեղը կը բռնուին։ Ինչպէ՛ս Բաղդադ այս խօսքը այս դէպքին չվերաբերիր, փաստիկ օր.
Ուան ո՛ր չամար չէ, այլ մշտապէ՛ս անոր ներգործութիւնը օ.
Ըստ որո՞ւ Բաղդադ մ.Չ եղած հիւանդութեանց արմատները
կը ջնջէ և բժշկութեան արհեստն ալ անկէ՛ց աւելի բան մը
կրնար ձեռք բերել։ Այս սպէկտակին մոյշն և Դարմոնշն
մանրամթերեալ մէջէն անցնելով, ինչպէ՛ս որ ջուր ծակալից
բանէ մը կանցնի/կերթայ կըլտան և խոյլ պարսպոյն, օձիկ,
ուռոյցք և քաղցիկը ըստած արտաբերու արմատը, իմանապէ՛ս
գէշ վիճակ և պարարեալ մնայալիցք որ պէտէն չըրաբերու
մէջը կրնա՛ն, և անոնց ապալանութիւնը անհետ կրննա՛ն օ.

Sum. upon 1/2y :

Հիշուեալի սպեղանին ամեն, դեպքերու մէջ կրթժէկ
սրունից (պարտոր), ցաւերը թէև քան տարուան ըլայ ։ Որ-
չափ կարծր Դոնաթիան և ուռեցած ըլլայ մարմնը, այս աւտը
չկրնար դիմակայ, եթէ յիշեցայ սպեղանին վրա երկու անգամ
անստապիւս գրուի յաւած տեղը և աղէկ մը շփուի ։ Յետո
յոյն սպեղանիին լաթի մը վրայ շառկեն քսեղով զաւած տեղը
ժամկետու Է ։ Այս կերպիւ եթէ շարունակ հոգ տարուի
ժառանգը Հիւթերը դուրս եկեն ։ Վերբերը բիշ ժամանակ-
տան մէջ յարմարող աստի կրթժուրան և սրունից անսմա-
սերը իրենց բնական երեւոյթը դարձեալ կարտանան ։

Հին վերք, խոց և քաղցիկը,

Խոյլ պարանոցի, և ուրիշ խոցերը, որպահ և հուպեալ
բւան, շուտով կը բժշկուին, Հայոստէյն սպեկանին և գեղա-
հատերը գործանակ և Աս պեղիւն տեղորոշութիւնը պա-
լարաց և շարահալոց բաղկեցող ժողովքէն հրաշալի և
բանդի առիւ բերանի անոնց վաղաքին կը հանն լեզուները որ զիտը
բարանեցին միշտ և և հետեալաբ կը բժշկէն գտնուր ։

ԿՅԿԱՌԻ ջգաց և կտրժքութիւն ՚ի յօդաւո-
րութիւնս (օյնաք Է.Լ.ԲԻ) :

Այս ակտիքի ևս չըստով էր Բեհուհին Հոլլանդիայի ալե-
ղանիով. որ իբր ներգործու Թեալըը երևելի հանցիսացաւ
նաեւ անգամացուծու Թեան շատ Կէպքերու մէջ :

Տեղադրեալ Թիւն :

Այս քաղկեդանին տեղափոխվելու (հրդարար) ամենին
վրանգաւոր գէպգէրեր կը ժշկէ, եթէ գործածեն զայն՝ քն-
ուէս որ պատուիրեալ է ծանուցագրոյն մէջ :

Արթուրին հիւ տնոյ ու թիւ հը ,

Խոստումարտները (գաղաթմբի) : չոր արտաքին յարաբերություններ
և մարդայն մորթիյն առին քաղաքականները անկրկ ոյն կըլան
քանի որ անգամ այս սպեցիսին քոնելոյ : Գլաւ րա տալը սպեւրւ
րար սպեւրւան թանկն արկուտ թանկնէն կկարծաճառու և և լաւարւում
այս սպեւրւան ներս մոնէրոյ կըլանայ անկէպաւ : մարմինն ծակ
տիրը և կըլրտէ նրդարարս ոյ : սա կըլայե հիւանքաւթները ան
հաւ կըլլայ : Այն տիկինները , որոց էրեւը և բազաւինքեր տղե
գաղաւ քն մորթիային հիւանքութիւններոյ , կըլան սա մարդաւ
ցիւ յորտար գէղը գործածելոյ : շուտոյ անհաւ բնէկ նոյն ար
դեւութիւնները և դարձաւ ձեւք բնիկը մորթիյն բնաւան գոյնը
և կոպտութիւնը :

Այս ասեղանին յառկապէս օգտակար է հետեւեալ աստուցը։

Ուռոյցը ։ Բաղցնէր (Նիբիւն) ։ Կորուսեալ Գեղեմն
կամ կեկեմնն իմանալ կամ շղաց (սինիր չէքեմէս) ։ Կորուսեալ
ուռից (Նաբար) ։ Սօթեմթիւնը մորթից ։ Զօրացաւ թիւին ։
Խաղաւարտ (չպան) ։ Զրգողութիւն (սրբաւ) ։ Նեղաբերան
եւ լայնատր վէբը (Քիւթիւլ) ։ Ունացաւ թիւին (Նիգրիս) ։
Սերմանկաթեմթիւն (պէւլ սօվիւրդու) ։ Բոս ։ Լեռնից
հիւսնդութիւնք ։ Խոյլ պարանոցի ։ Յաւ պարանոցի ։ Ափ-
րողիւսեան աստը ։ Դոշը՝ ցաւալին (թիբ տուրեթե) ։

Այս սպեղնին , որ կը շնուէի զանոնք գտնողին անձ-
դակնս վերականգն թեամբը , անոր ընդհանուր գործարարաց
մէջ կը տառաւին 'ի Նոյնս Սեբէթ կողմաց թաղը թիւ 244 .
եւ 'ի 'Նոր Խաբ Սոթաւեռ 1էն թաղը թիւ 80 : Իսկ սրբէն Եր-
կիրնեան , իւր գործակարաց քով կը տնուին . որոց անունները
հետեւեալներն են . Իգլոր Իգար . Փրբ . Կատանդունպօրիս Ս .
Ոթմարոս եւ Փ . Տէղունասա . Աղէքսանդրիա՝ Փ . Բէրրին
Իսայիլ Կալարաի . Քիտ Կղին Ճ . Սթեբրովն . Անթա՝ Է .
Աիւրի . Պոգրէշ՝ Էրիզա Վուսայ :

Յիշեալ սպեղանիկին տուփերը զանազան մեծութեամբ եւ
և կրկնապէս 0, 22, 55, 88, 176 և 264 դուռուղի բարձրան-
ջիւրը, և ամէն մէկուն իւր չայերին լիզուաւ ծանալագիւր
մը կայ, որ այս սպեղանիկին քործածութեան միջոցը մարտ
մասն անդիկութեան կուտայ :